

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Symbolum CIV. Momus, deorum omnium irrisor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

Stabant irati scabra rubigine dentes ;
 Tabo lingua fluens , oblecta draconibus ora ,
 Atque intra toto laceratam pectore vestem
 Sanguineam , tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Quale monstrum hoc atque portentum ? Hi sunt effectus disjunctionis animorum ; hi fructus ; livor , irâ , odia , jurgia , rixâ , cædes ; alimenta furialis lampadis ; & mille calamitates aliâ ; quæ omnia mala , benigno *geminorum* Siderum , Castoris & Pollucis , influxu , veluti maris infana tempestas , depelluntur & dissipantur.

De Cyllaro equo à Polluce infesso , & cum eo in cælum translato , ubi Equicalus seu Equus minor vocatur , extat epigramma :

Fraterno ut junxit Pollucem Jupiter astro ,
 Te quoque sidereis , Cyllare , junxit equis.
 Atque ibi tot fessum stadiis , bellique cruentum
 Pulvere , cum Domino te quoque nectar aliâ.
 Turpe est emeriti senium non pascere servi :
 Non eget hoc dominus : verùm eget hic domino.

SYMBOLVM CIV.

Momus , deorum omnium irrisor.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Libido carpendi & obtrectandi.
2. Osores hominum.
3. Censores aliorum.
4. Sutor , ne ultra crepidam.
5. Maledicentia redit in autorem.

CÆteros deos ac deas , denique sequitur *Momus* , Deus ipse , quamquam Divorum omnium reprehensor & carptor . Progenitus est patre *Somno* , matre *Nocte* . Proprium ejus naturæ , ipsum quidem nihil operis edere , sed aliorum deorum acta & opera curiosis oculis contemplari , & siquid est omissum , aut perperam factum , id summa cum libertate carpere : unde & nomen accepit ; nam *μῶμος* Græcè , *reprehensionem* Latine sonat . Is inter deos Neptunum , Vulcanum , Minervam de artificio contendentes , judex delectus , omnium opera reprehendit.

hendit. Etenim cum Neptunus *taurum* effinxisset; Minerva *domum* extruxisset, Vulcanus *hominem* efformasset; nihil non reprehensione dignum invenit. De tauro censuit, rectius acturum fuisse ejus compositorem, si cornua infra oculos animali infervisset, quod illis certius uteretur juxta directionem oculorum & ductum; deinde si cornua in armis potius tauri, quam capite collocasset, videbatur multo majore vi percussurus fuisse, toto enim corpore in pugnas ac vulnera incubisset. In hominis autem fabrica culpavit, quod in pectore deesset fenestra, quod recessus illius abditum pervideri possent; cum constet multos alia loqui, alia sentire. Minervæ domum vitii arguit, quod eam non effecisset truffatilem, quæque facile posset circumagi, si forte malum haberet vicinum. In Venere quidem, dearum omnium venustissima, cum aliud vituperare nihil posset, reprehendit strepitum & stridorem ejus sandalii; unde locus adagio factus: *Momo satisfacere*: cum vita alicujus est inculpator, quam vel Momus ipse possit carpere.

Ethica.

I. (a) Quod Momus Venerem à Divis omnibus laudatam maledico dente admorderit, ob stridulos calceos, significatur, rudes plerumque & obscuros Noctis filios illa carpere in aliis, quæ nullam reprehensionem merentur; quid enim vilius, quam ad stridorem sandalii attendere? Nimirum, quæ suo nequeunt ipsi ingenio assequi, tanquam vitiosa perstringere non verentur; judicio quidem tam præpostero, ut risum moveant, aut indignationem prudentibus. Momus aliorum deorum carpebat opera; ipse interim nihil elaborabat laude dignum, id commune vitium est illis, qui stantes in littore, contemplantur in alto navigantes, examinant consilia, ventorum exceptiones, velorum obliquationes, clavi moderamina, remigantium laborem, fluctuum assultus, navis concussionem, & omnia crispâ nare traducunt; quibus obijcias illud Comicum: *Tu si hinc fias, aliter loquere*. Aliud est remum ducere, aliud remiges censere. Nec temerè Momus dicitur esse Somni filius; nam quidquid hujusmodi malè feriati carptores somniant, id pro oraculis habent, unde turbinato capiti suo responsa petunt & argumenta ad maledicendi virulentiam ore, calamove spargendam. Momus, teste Mythologo, cognomine vocabatur *Stygius* à *στυγῶν*, odi, quod diis pariter & mortalibus summè esset odiosus, parceret nemini, & dentem

O o o o

in

(a) Libido carpendi & obscedandi.

in quosvis fringeret, sacra pariter, humanaque ludibrio habens. Qualis obtrektor & religionum derisor fuit *Lucianus* ille Samosatensis, qui vixit sub Trajano Principe; primò Christi cultor, postea deterrimus fidei orthodoxæ defertor: improbitatis scurrilis meritas dedit poenas, quando canum morsibus dilaceratus, in eo, in quo peccavit, punitus est: vindices dentes mordendo provocavit. Momi quoque discipulus fuit *Theon* poeta quidam, rabiosa loquacitatis, & maledicentiæ petulantissimæ: unde *Theonino dente* rodi dicuntur, qui convitiis lacerantur. Horat. in epod.

----- dente Theonino qui circumroditur.

Zoili quoque mordacitas in proverbium venit. Fuit is Sophista quidam, Ampholitanus patriâ, (ut *Ælianus* tradit lib. 11. variæ hist. c. 10.) hoc potissimum facinore nobilitatus, quòd *Homerum*, poetarum principem, ausus est libris aliquot in eum scriptis incessere; unde *Homeromastigis* appellationem meruit, id est, qui flagellavit *Homerum*; sed non minùs stultè & vesanè, quàm *Ajax*, quando flagello sæviens, putabat se verbera intorquere *Agamemnoni*, & cæteris exercitus Græci principibus; cùm tamen in pecudes furorem suum effunderet. In *Platonem* quoque & alios stylum strinxit; unde dictus est κύν ῥητορικός, canis rhetoricus. Tandem in præmium maledicentiæ, jussu *Ptolemæi Philadelphi*, regis *Ægypti*, cruci affixus, vel ut alii produnt, *Scironis* de saxi præcipitatus est. Aliqui *Smyrne* vivum exustum volunt. Ejus malignam naturam & ridiculos mores sic describit *Ælianus*. *Barbam*, ait, alebat submissam, caput usque ad cutem radebat, pallium ei supra genua pendebat: studiosus malè loquendi, serendis litibus operam sedulam dabat, καὶ φοτερός ἢν ὁ καροδήμων, contumeliosus erat & calumniator. Is rogatus, cur de omnibus malè loqueretur, respondit: ποιῆσαι κακῶς βυλόμενος, ἢ δύναμαι; malè facere cùm velim, non possum. Infelix & infame ejus nomen propagatum est in quosvis obtrektatores, invidos, maledicos, mordaces. Ovid. 2. de remed. amoris:

Ingenio magni livor detrectat *Homeri*,

Quisquis es, ex illo, *Zoile*, nomen habes.

Martialis sub *Zoili* nomine homines quosdam fordidos & absurdos diversis in epigrammatis acriter perstringit. Libro 12. in quendam *Zoilum* falsè ludit.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, *Zoile*, si bonus es.

Est

Est enim vultus plerumque index mentis, & lineamenta corporis argumenta animi; liberalis & honesta facies, liberalem & honestum arguit animum, prava pravum. Qualis in Zoilo primo apparebat, à quo deinde formam corporis, animique traxere nepotes.

II. (b) Ad Momos & Zoilos aggregandus est *Timon*, Atheniensis ortu, cognomento *μισάνθρωπος*, seu, *hominum osor*. Hic omnibus invadebat, actiones omnium arrodebat, nullorum hominum homo; hominum vestigia quoque vitans; soli Alcibiadi adolescenti familiaris; quod mirantibus, causamque rogantibus, respondebat: Hic adolescens Atheniensibus suo tempore ingens conflabit malum. Ejus epitaphium hoc fuit: *Hic sum post vitam miseram, inopimque sepultus: Nomen ne queras: Dii, lector, te malè perdant.* Arborem is in suo horto consitam habebat, quam erat succisurus, idcirco prius evulgari voluit: arborem sibi esse, in qua se aliquot miserorum hominum suspenderint. Nunc illam esse succidendam, ideoque properandum illi, qui sui in ea suspendium cogitaret. Digni me herculè homuli, qui, quod nominatus epigrammatarius imprecatur cuidam:

Omnibus invideas, Navole nemo tibi.

Alienæ felicitatis invidia torqueantur; ipsi verò desperatione meliorum, ringantur ut canes, & cum malè facere non queant, malè dicendi libidine acerbent vitam.

III. (c) Prudentissimè monet poëta:

Loripedem rectus derideat, æthiopem albus.

Adagione teritur: *longo, vel adunco suspendere naso.* Sed aliud est nasatum, aliud nasutum esse. Irridet Martialis Tongilianum quendam, qui ob carpenti licentiam videbatur sibi nasutissimus; cum tamen penitus à judicio aberrarit, totusque à suomet ipse naso suspensus fuerit:

Tongilianus habet nasum scio: non nego; sed jam

Nil præter nasum Tongilianus habet. lib. 12.

Erat enim homini nasus æquò porrectior; & qui censoriè judicabat alios, ipsi suus ludibrio fuit nasus. In eodem libro exagitat alium, qui nimis uncis indulgebat naribus, & nasum habebat,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Non ideò tamen emunctæ naris erat, etsi nasonem se posset dicere. Imò illi quoque, qui nasum cubito tergunt, censoriam sibi dicitatem arrogant. Eodem poëta teste:

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

O o o o z

Aut

(b) *Osores hominum.* (c) *Censores aliorum.*

Aut potius proboscidem, qua videntur sibi odorari acutissimè, scilicet, ut vultures cadavera. Neque hoc mirum:

Nam facilis cuivis rigidi censura cachinni.

Unde Seneca lib. de const. c. 11. Ut quisque contemptissimus, & ut maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. Pueros quidam ad hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, ac sub magistro habent, qui probra meditatè effundant, nec has contumelias vocamus, sed argutias. Contemptissimum utique & impudentissimum genus hominum, quorum audacia ita demum sibi in convivis jus facit, si coepit à domino. Hunc ubi censura parcente & innoxia libaverint, ceteros deinceps audacissimè carpunt. Hæc Seneca. Balatrones, sanniones, scurræ, moriones hi, mensis & tricliniis passim inerrant, & liberrimè dentes exercent in omnes; nec ossa duntaxat, sed famam quoque probrosi parafiti rodunt. Talis fuit Mamercus ille, de quo Martialis lib. 5. epig. 29.

Ut benè loquatur, sentiâtque Mamercus
Efficere nullis, Aule, moribus possis.
Pietate fratres Curtios licet vincas,
Quiete Nervas, comitate Rufones,
Probitate Marcos, æquitate Mauricos,
Oratione Regulos, jocis Paullos;
Rubiginosis cuncta dentibus rodit:
Hominem malignum forsân esse tu credas:
Ego ego miserum credo, cui placet nemo.

IV. (d) Calcatum est adagium: *Sutor ne ultra crepidam.* Apelles enim, Plinio narrante lib. 35. perfecta picturæ opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia, quæ notabantur, auscultabat, vulgum diligentiorè judicem, quàm se præferens. Feruntque à sutore reprehensum, quòd in crepidarum una intus pauciores fecisset ansas. Tulit hoc Apelles, & tacuit. Cùm verò idem postero die prioris admonitionis emendatione jam superbius, circa crus nescio quid cavillaretur, indignatus Apelles prospexit, denuntiavitque, ne *supra crepidam* sutor judicaret. Aliud est ergo cerdonem, aliud censorem esse, præsentim in rebus nec acu tangendis, nec subula perforandis. Acetum imperitis Aristarchis epigrammataris infricat:

Cùm tua non edas, carpis mea carmina Læli.
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

Multis

(d) *Sutor, ne ultrâ, crepidam.*

Multis hic sedet morbus, qui cum ipsi parum aut nihil possint, censendis aliis hoc moliuntur, ut aliquid posse videantur; sed suo risu, non plausu. Rex Ptolemæus de re musica copiosè differens, quædam sibi minus perfecta carpserat. Hic unus aliquis aulædorum imperterritus: aliud est, inquit, ô rex, sceptrum, aliud plectrum. Rex Macedo Alexander non minus audaci responso jussus est censuram substringere. Solebat is ad Apellem, quem dixi, charissimum sibi artificem sapius revisere, & varia de pingendi arte garrere, quæpiam etiam imperitiùs censere. Apelles silentium ei comiter suadens: Optime, ait, rex, si me audias, hac de re meliùs silebis; ne pueri, qui colores terunt, te rideant. Plin. loc. cit.

V. (e) Sed ignoscendum hoc regibus, quorum spiritus ad altiora surgentes, non habent, cur invideant plebejæ felicitati. Illi potiùs cuticulæ metuunt suæ, qui Zoilli dentes in alieno figunt corio. Plinius memorat lib. 32. c. 10. Si lucerna infuso sepia piscis atramento accendatur, astantium vultus terribiles, & planè æthiopicos apparere. Sepia atramentum, est *obrectatio*, quæ lucem ipsam (quæ quid purius est?) inficit, & præclaros alioquin homines tetra specie induit. Sed non diu succus ille loliginis fascinat oculos; prævalet splendor virtutis ac sapientiæ, & disijcit nebulas, quas tenebriones isti, *Momi* scilicet, matre *Nocte* geniti, incautis objecerunt. Redit in autorem calumnia, & verberium Salomonis Prov. 14. locum invenit: *In ore stulti virga superbia.* Per *stultum*, maledicum Zoilum intellige, qui (quod solent fatui, clavam aut virgam manu gestantes) eandem præfert linguâ, & obvios quosque convitiando percutit, nescio quò fastu & superbia, tanquam si censoriam virgam ab ipso Jove accepisset. Verùm Momico huic hominum generi non rarò accidit, quod Theagenis, athletæ nobilissimi, calumniatori, qui statuam plurimarum palmarum victoris, quadringentis coronis illustrem, post fatum viri celeberrimi, singulis noctibus, gauderet flagellis cædere: quod cum sapius, validiùsque iteraret mastix, corruit statua, & nebulonem oppressit. Pausanias in Eliacis. Nimirum, Salomone teste Prov. 19. *Parata sunt derisoribus judicia; & omnibus illis, quibus cum volupe sit malefacere, etiam oblectamento est maledicere: quam infamem tribum quidam non inscitè scarabæis comparat, qui testante Æliano lib. 4. c. 8.*
vivunt in stercore, moriuntur in rosis.

Oooo 3

ADDI-

(e) Maledicentia redit in autorem.